

En Sætning, som havde overordentlig stærk Virkning i sin Tid, da den blev udtalt, og som begejstrede hele Landbostanden, var Sætningen: „Fri Jord i fri Mand's Haand.“ Der er formelig Klang i den Sætning, og man var overbevist om, at alle Ulykker vilde forsvinde, naar man vilde staffe saadanne Tilstande til Veje som dem, denne Sætning skilbrer. Man glemte blot, at selvfølgelig kan Friheden misbruges og lige saa vel, som den kan bruges, og at den menneskelige Svagthed er stor, og jeg tror, det har vist sig ved denne Lejlighed som ved alle andre Lejligheder, at voldsomme Brud med Udviklingen ere i høj Grad uheldige. Den forcerede Sagen efter Selvejendoms Indførelse paa alle mulige Punkter har forekommer det mig, allerede vist sig uheldig i flere Retninger. En jævner og roligere Udvikling af disse Forhold, en mere historisk Udvikling, om jeg saa maa sige, tror jeg vilde have partielt kunnet forhindre nogle af de Kalamiteter, hvorunder Landbruget hviler. Det samme er Tilfælde i Forholdet mellem Forpagtere og Ejere. Man kan jo forstaa, at Forpagterne gennemgaaende vare saa overbeviste om, at Konjunkturerne vilde stige, at de paa ingen Maade vilde finde sig i de gamle Betalingsvillkaar, som dog vare saa naturlige og rimelige, at man kunde gaa ud fra et vist Bruttoudbytte af en Gaard, og man kunde ogsaa til en vis Grad beregne Nettoudbytte, og naar det altsaa blev fastsat efter Produkternes Værdi, kunde en Agerbruger nogenlunde trygt indgaa paa en saadan Forpagtningskontrakt. Naar Priserne i alle Forpagtningskontrakter vare ansatte efter Sæd, Smør og andre af disse Landbrugsprodukter, vilde en stor Del af den Usikkerhed være undgaaet, som er kommen ind overalt, hvor der har været Tale om Forpagtninger, jeg tror i det hele at have Ret, naar jeg paastaar, at det ingenlunde nærmest var fra Ejernes Side, at de stærke Krav om Pengeafgift bleve stillede; men det var væsentlig dem, der forpagtede, som absolut vilde have Fordel af de opadgaaende Konjunkturer, og derfor forlangte at betale med Penge. Hvis de økonomisk vanskelige Tider, vi nu leve under, atter kunde bidrage til, at det mere naturlige Forhold blev genoprettet, at Ydelserne bleve ydede af Gaardens Produkter efter Kapitelafstanden eller andre

Priser, vilde der i hvert Fald i Fremtiden kunne arbejdes med større Tryghed fra Brugernes Side. Merkantilismen overhovedet har spillet en alt for stor Rolle i Jordbesiddelse, og naar man købte Ejendomme med forsvindende Udbetaling, kunde man ganske vist sove sig Formuer til. Men Følgen deraf blev, at de paagældende selv eller den følgende Generation, eller deres Børn kunne arbejde sig den samme Formue fra. Det kan ikke nytte nu, at man nu i Almindelighed vil kaste Skylden over paa Staten og Samsfundet; for disse Kamaliteter ere ganske simpelt Følger af Friheden og af Spekulationen. At mange uskyldige lide derunder, er sikkert, men Staten kan, forekommer det mig, ikke gøres ansvarlig derved. Af de andre Midler, som ere blevne nævnte, er der den interkommunale Bestatning, og jeg vil tillade mig indstændigt at opfordre dem, der have med den Sag at gøre, om det var muligt at bidrage til, at den kunde blive gennemført endnu i Nærnavnlig de Kommuner, der ligge i Nærheden af store Byer, Kjøbenhavn og større Provinshyer, ere i høj Grad interesserede derved, og kunde det lykkes, at lette Skattebyrden i disse Kommuner gennem en fornuftig Inddragning af alle de Ejendomme, ved hvilke der ikke drives Landbrug, og som hidtil ikke have været tilstrækkelig beskattede, vilde der i alt Fald i disse Egne fra Landbostandens Side lyde mindre stærke Raab om Uretfærdigheden fra Statens Side. For en enkelt Udgift forekommer det mig, at Kommunerne burde lettes; det er meget muligt, at der er forskellige Meninger om dette Punkt. Det er Politidgifterne. Det forekommer mig simpelt og naturligt, at Staten skulde overtage Politivæsenet, og at vi ved samme Lejlighed fik Gendarmerispørgsmaalet afgjort, saaledes, at Kommunerne i Fremtiden kunne være fritagne for disse Udgifter, som ogsaa falde saa ganske ekstraordinært, naar der pludselig skal bygges Fængsler og andre Anstalter; det er ekstraordinære Byrder, som paalægges Kommunerne. — Jeg skal hermed slutte, idet jeg blot hævder som min Opsættelse, at Agerbevægelsen alt for meget har rettet sig mod Staten ved Anklager, og ogsaa mod Folk, som ere i høj Grad fortjente af det ganske Landbrug, som om de intet havde udrettet.